

UDC 378.147:911]:37.015.31-022.332

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2022-15-188-206>

Theoretical Substantiation of the Pedagogical System of Training Future Geography Teachers for Continuous Professional Development

Volodymyr Nosachenko

Doctoral Student, Doctor of Philosophy in Pedagogy (PhD),
Associate Professor of the Department of Geography, Ecology and
Teaching Methods

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

✉ 30, Sukhomlynskyi Str., Pereiaslav, Kyiv Region, 08401

E-mail: volodymyr.nosachenko@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0266-5199>

Теоретичне обґрунтування педагогічної системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку

Володимир Миколайович Носаченко

докторант, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
географії, екології і методики навчання,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

✉ вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, Київська обл., Україна,
08401

Abstract

The article identifies the place of professional training of future geography teachers, in particular the importance of forming

their readiness for continuous professional development. **The purpose** of the article is to theoretically substantiate the pedagogical system of training future geography teachers for continuous professional development. Among **the research methods** used, the following were decisive: description, synthesis, systematization, comparison and generalization of the analyzed data, methods of pedagogical modeling and forecasting. **Results.** The content of the concept of «pedagogical system» in the scientific psychological and pedagogical literature is analyzed. The structure of the system of training of future geography teachers for continuous professional development is determined. The elements and the model of the pedagogical system of preparation of future geography teachers for continuous professional development are structured and composed. The educational and professional programs of higher education institutions of Ukraine are analyzed for the presence of elements of the system of training future teachers of geography for continuous professional development. **Conclusions.** Analysis of basic scientific works and modern publications on the functioning of pedagogical systems of training future teachers gives grounds to argue about: the importance of the transition from traditional educational models of training to training systems capable of operating in new conditions, ready for lifelong learning, education and professional development; the importance of the readiness of future teachers of geography for continuous professional development and its integral part in the professionalism of the individual in the face of constant legislative, social and economic challenges; insufficient theoretical and methodological support of scientific and pedagogical staff of universities to prepare future teachers of geography for continuous professional development; the necessity for reviewing the content of educational programs in the specialty 014.07 Secondary education (Geography), improving programs of educational and industrial practices, the introduction of specialized courses in the educational process; the

need to modernize the educational process by strengthening the positioning of innovative teaching methods, the introduction of digital and interactive learning technologies; creation of favorable conditions for academic exchanges of future teachers of geography (interuniversity within Ukraine, foreign) in order to gain new educational experience and increase their motivation for the process of continuous professional development. The author concluded that the construction of a pedagogical system for training future geography teachers for continuous professional development is designed to eliminate existing contradictions between theoretical foundations and their practical implementation in the educational process under educational and professional programs of the specialty 014.07 Secondary education (Geography).

Keywords: pedagogical system, professional education, training of future geography teachers, systematic approach, continuous professional development.

References

1. Aleksandrov, G. N., Ivankova, N. I., Timoshkina, N. V. & Chshieva, T. L. (2000). Pedahohicheskie sistemy, pedahohicheskie protsessy i pedahohicheskie tehnolohii v sovremennom pedahohicheskom znaniy [Pedagogical systems, pedagogical processes and pedagogical technologies in modern pedagogical knowledge]. *Educational Technology & Society*, 3 (2), 134–149 [in Russian].
2. Anosov, I.P. (2003). Antropolohichniy faktor yak systemotvorchiiy element osvithnoho protsesu [Anthropological factor as a system-creating element of the educational process]. *Pedagogika, psihologiya ta mediko-biologichniy problemi fizichnoho vihovannya i sportu – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, 12, 36–44 [in Ukrainian].
3. Busel, V.T. (Ed.) (2009). Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 250 000 sliv [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250,000 words]. Kyiv ; Irpin : Perun [in Ukrainian].

4. Disa, O. V. (2019). Pedagogichna sistema jak osnova rozvitku osobistisnoi zrilosti studentiv [Pedagogical system as a basis for the development of personal maturity of students]. *Visnik universitetu imeni Alfreda Nobelja. Serija «Pedagogika i psihologija» – Bulletin of the Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology Series*, 1(17), 13-19 [in Ukrainian].

5. Dmitrenko, T.O. & Jaresko, K.V. (2011). Kryterialni kharakterystyky pedagogichnoi systemy yak pidhruntia rozrobky tehnologii doslidzhennia skladnogo obekta [Criteria characteristics of the pedagogical system as a basis for the development of technology for the study of complex objects]. *Visnik Luganskogo nats. un-tu im. T. Shevchenka – Bulletin of the Luhansk National University University named after T. Shevchenko*, 21 (232), part II, 84–90 [in Ukrainian].

6. Zhizhko, T.A. (2005). Pedahohichna systema odyn iz chynnykiv vprovadzhennia idei intensifikatsii u profesiinii pidgotovtsi maibutnikh fahivtsiv [The pedagogical system is one of the factors in the introduction of the idea of intensification in the training of future professionals]. *Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova. Serija 11. Sociologija. Social'na robota. Social'na pedagogika. Upravlinnja – Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Series 11. Sociology. Social work. Social pedagogy. Management*, 3, 144–151 [in Ukrainian].

7. Kagan, M.S. (1996). Sistemnost i celostnost [Consistency and integrity]. *Voprosy filosofii – Questions of philosophy*, 12, 13–18. Retrieved from <http://psylib.org.ua/books/kagam01.htm#1> [in Russian].

8. Kankovskii, I.E. (2009). Genezis rozvitku ponjattia «pedagogichna systema» [The genesis of the development of the concept of «pedagogical system»]. *Problemi inzhenerno-pedagogichnoi osviti: zb. prac – Problems of engineering and pedagogical education*, 24, 25–35 [in Ukrainian].

9. Kolomiec, A. (2021). Pobudova pedagogichnoi systemy fundamentalizatsii matematichnoi pidgotovki maibutnikh

bakalavriv tehniknykh specialnostei [Construction of a pedagogical system of fundamentalization of mathematical training of future bachelors of technical specialties]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 10/196, 84–91 [in Ukrainian].

10. Kuh, O.M. & Kuh, A.M. (2005). Pedagogichni systemy ta yikh proektuvannia [Pedagogical systems and their design]. *Zbirnik naukovih prac Kamianec-Podilskogo nacionalnogo universitetu imeni Ivana Ogienka – Collection of scientific works of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ogienko*, 11, 148–151 [in Ukrainian].

11. Lodatko, E.O. (2010). Modeliuvannia v pedagogitsi: tochky vidlyku [Modeling in pedagogy: starting points]. Retrieved from http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2 [in Ukrainian].

12. Malanjuk, N.M. (2020). Strukturno-funktsionalna model systemy profesiinoi pidgotovki maibutnih fahivtsiv zalizничного transportu v umovah neperervnoi osvity [Structural and functional model of the system of professional training of future railway transport specialists in the conditions of continuous education]. *Profesiina osvita: metodologii, teoriia i tehnolohii – Vocational education: methodology, theory and technology*, 12, 109–127 [in Ukrainian].

13. Ostapchuk, O. (2005). Efektivni pedagogichni systemy: Innovaciina stratehiia proektuvannja [Effective pedagogical systems: Innovative design strategy]. *Ridna shkola – Native school*, 8, 16–19 [in Ukrainian].

14. Proshkin, V. V. (2015). Pedahohichna systema yak predmet naukovooho doslidzhennia [Pedagogical system as a subject of scientific research]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka – Continuing professional education: theory and practice*. №4. P. 7-12 [in Ukrainian].

15. Rudishin, S.D. (2013). Systemnii pidhid do vishhoi osvity v Ukraini: osvichenist, kompetentnist, natsionalni tsinnosti [System approach to higher education in Ukraine: education, education, education].

competence, national values]. *Pedagogika i psihologija. Visnik NAPN Ukraini – Pedagogy and psychology. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 3, 69–75 [in Ukrainian].

16. Surmin, Yu.P. (2006). *Maisternia vchenogo: pidruchnik dlia naukovcia [Scientist's workshop: a textbook for a scientist]*. Kyiv : Konsorcium z udoskonalennja menedzhment-osviti v Ukraini [in Ukrainian].

17. Teplytska, A. O. (2016). Model i modeliuvannia v profesiinii osviti maibutnikh uchyteliv [Model and modeling in the professional education of future teachers]. *Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. prac Institutu psykholohii imeni G. S. Kostiuka – Actual problems of psychology: coll. science. proceedings of the G.S. Kostyuk Institute of Psychology*, 10(28), 424–433 [in Ukrainian].

18. Tlumachnij slovník ukrainskoi movi [Explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from <https://slovnyk.ua/index.php> [in Ukrainian].

19. Trifonova, O. (2019). Komponenty metodychnoi systemy rozvytku informatsiino-tsifrovoi kompetentnosti u navchanni fiziki i tekhnichnyh dysciplin pry pidgotovtsi maibutnikh fahivtsiv kompiuternikh tehnolohii [Components of the methodological system for the development of information and digital competence in the teaching of physics and technical disciplines in the training of future specialists in computer technology]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universitetu. Serii : Pedahohichni nauky – Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University*, 2, 299–309 [in Ukrainian].

20. Hrolenko, M.V. (2021). Systemnyi pidhid do formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv biologii u protsesi fakhovoi pidgotovky [A systematic approach to the formation of environmental competence of future biology teachers in the process of professional training]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – The image of a modern teacher*, 4(199),

26–29. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4\(199\)-26-29](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4(199)-26-29) [in Ukrainian].

21. Shanskova, T.I. (2015). Perspektvyvy funktsionuvannia systemy profesiinoi pidhotovki fakhivtsiv humanitarnoho profilu v umovakh drugoi vyshhoi osvity v Ukraini. [Prospects for the functioning of the system of professional training of specialists in the humanities in the context of the second higher education in Ukraine]. *Andragogichnii visnyk: naukovyi elektronnyi zhurnal – Andragogical Bulletin: scientific electronic journal*, 6, 86–93 [in Ukrainian].

Вступ

У сучасних умовах розвитку нашої держави модернізація вищої педагогічної освіти потребує нових підходів до підготовки фахівців, впровадження сучасних методів навчання, ефективних технологій організації освітнього процесу, що у повній мірі забезпечить фундаментальну науково-теоретичну, методико-практичну, громадянську, соціальну, загальнокультурну, лідерську і підприємницьку підготовку майбутніх учителів.

Особливе місце у цьому процесі вважаємо удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів географії, зумовленої зростаючими вимогами до їх різносторонньої професійної компетентності, зокрема формування їх готовності до безперервного професійного розвитку.

У швидкозмінних глобалізаційних умовах географія розглядається як найважливіший шкільний предмет світоглядного характеру, на який лягає особлива відповідальність за формування в учнів закладів загальної середньої освіти комплексного, системного і соціально орієнтованого уявлення про Землю. Зосередження особливої уваги на теоретичних і методичних засадах професійної підготовки майбутніх учителів географії зумовлене тим, що саме вони створюють підґрунтя для формування наукової

картини світу в свідомості учнів-майбутніх громадян держави, розвиває критичне мислення школярів, їхнє вміння виявляти, аналізувати та прогнозувати певні закономірності й причинно-наслідкові зв'язки між різними природними та соціальними процесами і явищами, долучає учнів до культурних надбань рідного краю й держав світу. Ключовою фігурою в цьому процесі має бути учитель географії, здатний до безперервного професійного збагачення глибоких географічних знань, бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових реалій та викликів часу в системі освіти, оперувати сучасною інформацією та інформаційно-цифровими засобами навчання, уміти ухвалювати ефективні рішення у професійній діяльності. Охарактеризовані вимоги актуалізують розробку цілісної системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку як пріоритетне завдання вищої педагогічної географічної освіти 20-х рр. ХХІ століття.

Основним у досягненні успішного подолання протиріч між психолого-педагогічною і методичною теоретичною підготовкою до безперервного професійного розвитку та науково-практичною реалізацією освітнього процесу підготовки майбутніх учителів географії вбачаємо системний підхід. Система – це логічно вибудована сукупність елементів, які мають спільну мету, перебувають між собою у взаємозв'язку, взаємозалежностях і створюють певну цілісність і єдність.

Окремі аспекти педагогічних системи розглянуто у дослідженнях науковців: О. Абдулліна, Г. Александрова, І. Аносова, В. Беспалька, І. Беха, О. Диси, Т. Дмитренка, І. Зязюна, М. Кагана, З. Курлянд, Н. Маланюк, Н. Ничкало, В. Прошкіна, В. Сластьоніна та ін.

Теоретично-методологічні особливості педагогічних систем вітчизняної та зарубіжної професійної освіти присвячено дослідження учених: Ю. Бурцева, Н. Валько, Л. Вікторової, Н. Дупак, Т. Жижко, Н. Євтушенко,

І. Каньковського, В. Каплінський, Н. Кузьміної, Є. Лодатка, Н. Муқан, О. Сагач, Н. Степанченко, С. Рудишина, О. Таможньої, О. Трофинової, М. Хроленка, О. Цюняк, та ін.

Елементи системи підготовки майбутніх учителів географії досліджені в наукових публікаціях О. Браславської, Л. Вішнікіної, М. Елькіна, С. Коберніка, М. Криловця, Г. Лисичарової, Т. Назаренко, І. Рожі, А. Розсохи, В. Саюк, В. Сиротенка, О. Топузова, Б. Чернова, О. Чубрей та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати педагогічну систему підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку.

Методи дослідження

Серед використаних методів дослідження визначальними були такі: теоретичний аналіз психолого-педагогічних джерел дослідження, опис, синтез, систематизація, порівняння та узагальнення проаналізованих даних, методи педагогічного моделювання і прогнозування.

Результати та їх обговорення

Відповідно тлумачних словників під «системою» розуміють порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь (Тлумачний словник української мови).

Під педагогічною системою науковці розуміють взаємозв'язок сукупності елементів, які тісно залежать один від одного, мають чітку логічну структуру. Різні погляди вчених виокреслюють єдині складники педагогічних систем підготовки фахівців, а саме: мета освітнього процесу; зміст освітніх програм; засоби педагогічної комунікації (форми, методи, засоби, технології); здобувачі вищої освіти; науково-педагогічні працівники.

Т. Жижко під педагогічною системою розуміє «динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей». У системі професійної

підготовки студентів науковиця виділяє ідею інтенсифікації як важливий напрям роботи з науково-педагогічним персоналом і здобувачами вищої освіти (Жижко, 2005).

У дослідженні, присвяченому генезису поняття «педагогічна система», І. Каньковський приходить до висновку, що «педагогічна система підготовки фахівця в умовах сьогодення повинна будуватися на засадах системно-синергетичного, діяльнісного, компетентнісного, антропометричного, конструктивістського підходів і формувати його коевалюційний світогляд та ноосферне мислення». Науковець виділяє наступні структурні компоненти педагогічної системи: ціль навчання, педагога, студента, зміст навчання, технологію навчання, освітнє середовище, професійну діяльність, особистість фахівця та його індивідуальність, соціально-технічне середовище, ноосферу (Каньковський, 2009).

У своєму дослідженні О. Гончарова дає визначення педагогічній системі як «соціальної системи, необхідної для організації педагогічного процесу між учасниками якого (викладача і студентами) існує прямий та зворотний зв'язок та включає наступні елементи: мета, принципи, зміст, методи, форми, засоби, результати» і формує певні умови для особистісного та професійного зростання фахівця (Гончарова, 2021).

Важливими для нас є твердження В. Прошкіна, який характеризує педагогічні системи як складні, динамічні, цілеспрямовані, і які постійно розвиваються в структурному, функціональному й історичному аспектах і, з огляду на специфіку дослідницької роботи, можуть бути не лише самостійно розроблені, але й доповнені авторами (Прошкін, 2015).

Таблиця 1

Визначення змісту поняття «педагогічна система»

Науковець	Визначення поняття «педагогічна система»
В. Беспалько	Сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями.
О. Гончарова	Соціальна система, необхідна для організації педагогічного процесу, між учасниками якого (викладача і студентами) існує прямий та зворотний зв'язок.
О. Діса	Система, що включає основні базові характеристики педагогічного процесу, сукупність та факт наявності яких відрізняє їх від усіх інших (непедагогічних) систем, а саме: мету, навчальну інформацію, способи педагогічної комунікації, учня (студента) та педагога.
Т. Жижко	Динамічно функціональний комплекс діалектично пов'язаних між собою компонентів і елементів, які створюють оптимальні умови для розв'язання завдань навчання, освіти і виховання людей.
К. Іващенко	Процес поділений на різні елементи, рівні та частини, які при взаємодії один з одним поєднуються в єдине ціле і мають на меті створення сприятливих умов для розвитку та формування, а також вплив на об'єкти виховання.
І. Каньковський	Система, побудована на засадах системно-синергетичного, діяльнісного, компетентнісного, антропометричного, конструктивістського підходів і формувати його коевалюційний світогляд та ноосферне мислення та яка включає в себе: ціль навчання, педагога, студента, зміст навчання, технологію навчання, освітнє середовище, професійну діяльність, особистість фахівця та його індивідуальність, соціально-технічне середовище, ноосферу.
Н. Кузьміна	Множина взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих цілям освіти, виховання та навчання підростаючого покоління та дорослих людей.
Н. Маланюк	Органічна цілісність складових, які взаємодіють між собою за допомогою певних зв'язків, при чому ця цілісність наділена новими властивостями, якими не володіють окремо взяті її системи.

У науковому дослідженні А. Коломієць робить висновки, що педагогічна система – комплекс взаємопов'язаних між собою структурних елементів, які у поєднанні дають змогу створити умови для досягнення педагогічних цілей освітнього процесу (Коломієць, 2021).

Враховуючи, що на освітній процес діє значна кількість різноманітних чинників, структура системи підготовки

майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку має вибудувати максимально логічні взаємозв'язки між її компонентами, щоб дозволити об'єктивно дослідити їх вплив на навчання, формування особистості та перевірити готовність до безперервного професійного розвитку.

Процес безперервного професійного розвитку майбутніх учителів географії – це цілеспрямована діяльність здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Географія) щодо безперервного удосконалення професійних компетентностей, чітке управління своїм саморозвитком, синергетичний цілеспрямований відбір змісту, форм, методів, засобів і технологій навчання.

Безперервний професійний розвиток майбутніх учителів географії розуміємо як поняття, що включає в собі їх самоосвіту, самовиховання, самовдосконалення і саморозвиток та формується у процесі формальної, неформальної й інформальної освіти. Готовність до безперервного професійного розвитку у майбутніх учителів географії повинна формуватися в умовах забезпечення позитивної мотивації, створення у ЗВО сприятливого до безперервного професійного розвитку середовища, інноваційного спрямування змісту освіти на підготовку до безперервного професійного розвитку, реалізації індивідуальних наукових досліджень (Рис. 1).

На нашу думку особливості упровадження системи майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку в Україні є вкрай важливим і неминучим процесом. Сьогодні в Україні підготовка майбутніх учителів географії здійснюється за освітньо-професійними програмами спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) у 30 закладах вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти та у 26 – на другому (магістерському) рівні.

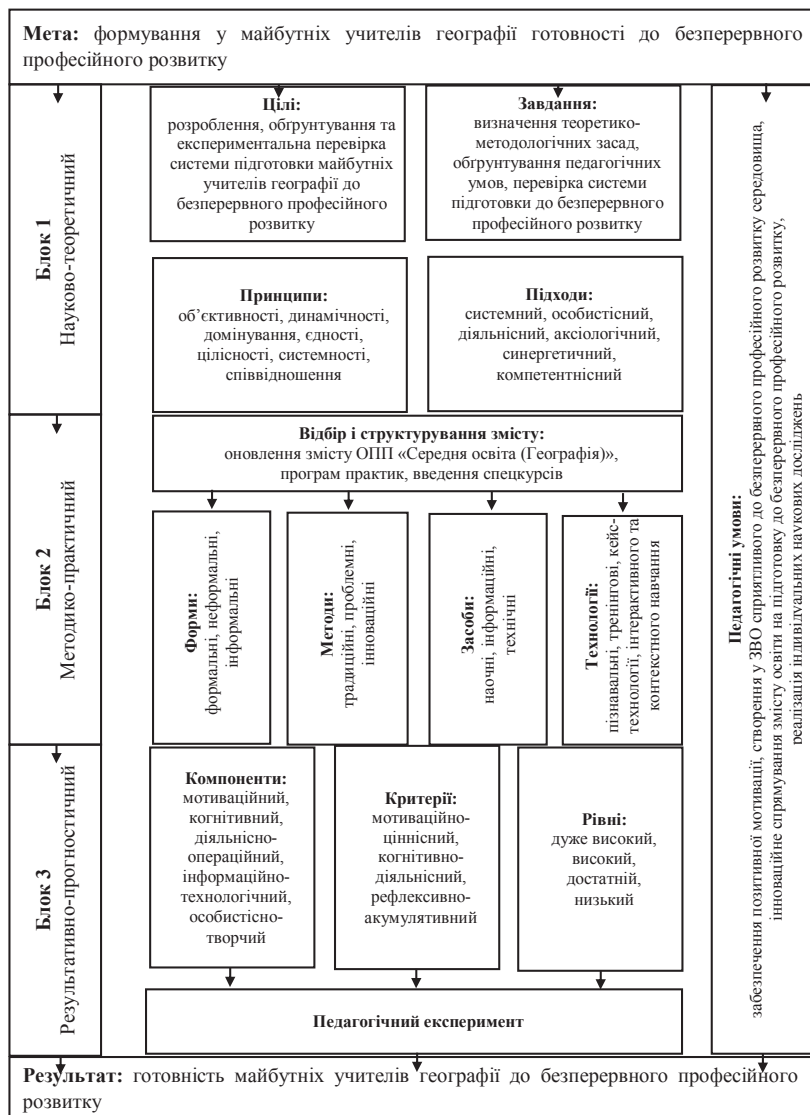

Рис. 1. Модель системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку

Аналіз декларованих компетентностей і програмних результатів навчання освітньо-професійних програм підтверджує лише часткове врахування елементів системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку, наприклад: здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним (ОПП «Середня освіта (Географія)», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини), здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя (ОПП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота», Центральнотернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка), здатність до навчання та готовність підвищувати рівень своїх знань (ОПП «Середня освіта (Географія)», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), здатність вчитися впродовж життя, оволодівати знаннями і використовувати сучасні інформаційні технології (ОПП «Середня освіта (Географія)», Університет Григорія Сковороди в Переяславі), здатність застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя (ОПП «Середня освіта (Географія)», Дніпровський національний університет Олеся Гончара) та ін.

Результати навчання майбутніх учителів географії, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, також є невід'ємним елементом системи підготовки до безперервного професійного розвитку. Важливим у цьому напрямі вважаємо і роль Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яке дало поштовх в університети до розробки внутрішніх положень щодо

визнання і зарахування результатів навчання, отриманих у неформальній та інформальній освіті, та дало змогу повною мірою зреалізувати норму статті 8 Закону України «Про освіту».

Висновки

Аналіз фундаментальних наукових праць та сучасних публікацій з питань функціонування педагогічних систем підготовки майбутніх учителів дає підстави стверджувати про:

- важливість переходу від традиційних освітніх моделей підготовки фахівців до систем підготовки професіоналів, здатних діяти в нових умовах, готових до безперервного навчання, виховання і професійного розвитку;

- вагоме значення готовності майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку та її невід’ємну складову в професіоналізмі особистості в умовах постійних законодавчих, суспільних, економічних викликів;

- недостатнє теоретичне і методологічне забезпечення науково-педагогічних працівників університетів для підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку;

- необхідність перегляду змісту освітніх програм за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія), удосконалення програм навчальних та виробничих практик, упровадження в освітній процес спеціалізованих курсів;

- потребу модернізації освітнього процесу шляхом посилення позиціонування інноваційних методів навчання, упровадження цифрових та інтерактивних технологій навчання;

- створення сприятливих умов для академічних обмінів майбутніми учителями географії (міжуніверситетськими в межах України, закордонними) з метою отримання нового освітнього досвіду та підвищення їх мотивації до процесу безперервного професійного розвитку.

Побудова педагогічної системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку покликана усунути наявні суперечності між теоретичними основами та практичною їх реалізацією в освітньому процесі за освітньо-професійними програмами спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Подальші дослідження системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку плануємо через обґрунтування показників, критеріїв та рівнів готовності майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку.

Література

1. Александров Г. Н. Иванкова Н. И., Тимошкина Н. В., Чшиева Т. Л. Педагогические системы, педагогические процессы и педагогические технологии в современном педагогическом знании. *Educational Technology & Society*. 2000. № 3 (2). Р. 134-149.
2. Аносов І. П. Антропологічний фактор як системотворчий елемент освітнього процесу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр.* Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2003. №12. С. 36-44.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 слів / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
4. Диса О. В. Педагогічна система як основа розвитку особистісної зрілості студентів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2019. № 1 (17). С. 13-19.
5. Дмитренко Т. О., Яресько К. В. Критеріальні характеристики педагогічної системи як підґрунтя розробки технології дослідження складного об'єкта. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. 2011. № 21 (232), ч. II. С. 84-90.

6. Жижко Т. А. Педагогічна система один із чинників впровадження ідеї інтенсифікації у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. Вип. 3. С. 144-151.

7. Каган М. С. Системность и целостность. *Вопросы философии*. 1996, №12. С. 13-18. URL: http://psylib.org.ua/books/_kagam01.htm#1 (дата звернення: 22.01.2022).

8. Каньковський І. Є. Генезис розвитку поняття «педагогічна система». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. праць*. Харків : УПА, 2009. Вип. 24. С. 25-35.

9. Коломієць А. Побудова педагогічної системи фундаменталізації математичної підготовки майбутніх бакалаврів технічних спеціальностей. *Молодь і ринок*. № 10/196 (2021). С. 84-91. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243248>.

10. Кух О. М., Кух А. М. Педагогічні системи та їх проектування. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2005. №11. С.148-151.

11. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку. 2010. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2 (Дата звернення: 22.01.2022).

12. Маланюк Н. М. Структурно-функціональна модель системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в умовах неперервної освіти. *Професійна освіта: методологія, теорія і технології*. 2020. Вип. 12. С. 109-127.

13. Остапчук О. Ефективні педагогічні системи: Інноваційна стратегія проектування. *Рідна школа*. 2005. № 8. С. 16-19.

14. Прошкін В. В. Педагогічна система як предмет наукового дослідження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4. С. 7-12.

15. Рудишин С. Д. Системний підхід до вищої освіти в Україні : освіченість, компетентність, національні цінності. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. Київ, 2013. № 3. С. 69-75.

16. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця. Київ : Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. 302 с.

17. Теплицька А. О. Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх учителів. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка*. 2016. Том 10. Вип. 28. С. 424-433.

18. Глумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php> (Дата звернення: 25.01.2022 р.).

19. Трифонова О. Компоненти методичної системи розвитку інформаційно-цифрової компетентності у навчанні фізики і технічних дисциплін при підготовці майбутніх фахівців комп'ютерних технологій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Бердянськ : БДПУ, 2019. Вип. 2. С. 299-309.

20. Хроленко М. В. Системний підхід до формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки. *Імідж сучасного педагога*. 2021, №4(199). С. 26-29. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4\(199\)-26-29](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4(199)-26-29).

21. Шанскова Т. І. Перспективи функціонування системи професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти в Україні. *Андрагогічний вісник: науковий електронний журнал*. 2015. Вип. 6. С. 86-93.

Носаченко В. М.

Теоретичне обґрунтування педагогічної системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку

У статті визначено місце професійної підготовки майбутніх учителів географії, зокрема важливості формування у них готовності до безперервного професійного розвитку. Проаналізовано зміст поняття «педагогічна система» у науковій психолого-педагогічній літературі. Визначено структуру системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку. Структуровано елементи та скомпоновано модель педагогічної системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку. Проаналізовано освітньо-професійні програми закладів вищої освіти України на предмет наявності елементів системи підготовки майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку. Виявлено важливість зміни системи підготовки фахівців від традиційної до безперервного розвитку.

Ключові слова: педагогічна система, професійна освіта, підготовка майбутніх учителів географії, системний підхід, безперервний професійний розвиток.